

U GNEZDU ORLOVA

Kada se popnete na najviši vrh i pogledate oko sebe osećaćete se kao da ste ušli u orlovo gnezdo. Sedam dana i 600 kilometara u nezaboravnoj avanturi kroz najveće divljine Crne Gore

Kada me je vlasnik agencije „Offroad Adventure“, iz Ciriha, specijalizovane za organizaciju 4x4 avantura, pitao da li mogu za njegove klijente da osmislim sedmodnevnu turu kroz najljucije crnogorske kamenjare, nisam se mnogo dvoumio, jer taj fascinantni prostor odlično poznajem. Ali, trebalo je biti na visini zadatka i klijenteli naviknutoj na egzotiku pustinskih dina Sahare (hit destinacija u ponudi „Offroad Adventure“) priuštiti jednaku divljinu, pustolovinu i neizvesnost, ali u srcu Evrope. Pitao sam samo gde i kada grupa ulazi u Crnu Goru, nakon čega je 600 km duga pustolovi-

Ponekad treba izaći iz automobila i zamahnuti sekírom

Radna akcija na raščišćavanju puta preko Maganika

Sve je tu: nije nam potrebna nikakva turistička infrastruktura

Postrojeni konvoj iza crkve Ružice na Sinjajevini

na mogla da otpočne...

Bio je vreo letnji dan kada sam se na periferiji Nikšića sastao sa grupom evropskih „off road“ avanturista, već pomalo izmorenih pokušajima da u zaleđu jadranske obale, prolazeći kroz Sloveniju i Hrvatsku, pronađu neku oazu divljine gde bi mogli da provode svoje nomadske noći. Koliko god i taj deo Balkana obilovao prirodnim lepota, zabrana kampovanja van zvaničnih kampova primorala ih je da odustanu od svojih uobičajenih kamperskih rituala i sada su pre svega bili željni da se otisnu u najveću zabit koju Evropa može da ponudi i da se ne vraćaju na

asfalt dok ne potroše zalihe goriva koje imaju u rezervoarima i dopunskim kanisterima. „Gospodo, dobro napunite te kanistere i nakupujte hranu u supermarketu, trebaće vam“, rekoh ja. „Sledeća četiri dana nećete prolaziti kroz naseljena mesta, niti će se neka benzinska pumpa naći na manje od 20 km vazdušne linije od vas, a tamo gde vas vodim uglavnom se i dan, danas putuje na konjima.“ Delovali su zadovoljno, shvatajući to kao obećanje da će se konačno naći daleko od sva-ke vlasti i nadzora, tako sveprisutnih tamo odakle dolaze.

Plan za prva četiri dana iz-

gledao je ovako: stići od Nikšića do Žabljaka, ali ne asfaltnim putem preko Šavnika ili onim preko Plužina i Trse, već sve vreme preko visoravni i kamenjara, prateći najviši greben u centralnoj Crnoj Gori, prešavši Maganik, Moračke planine, Lolu i Sinjajevinu, na putu od Kapetanovog jezera do Žabljaka nijednog trenutka ne sišavši ispod 1.300 m nadmorske visine. To je netaknuta divljina u kojoj samo sporadično može da se sretne poneki gorštak sa svojim stadom ovaca i goveda, u katunima koji su i po više desetina kilometara udaljeni od matičnih sela, gde provode zimu. Prostor očaravajućih

kontrasta, od ljutog krša preko kojeg ne može ni da se hoda, do beskrajnih, zelenih pašnjaka, od dubokih kanjona do stenovitih vrhova, od bezvodnih stepskih visoravni do gustih šuma po okolnim dolinama, a sve to prošarano prekrasnim ledničkim jezercima – gorskim očima – koja se pred radoznalim putnikom pojavljuju tako reći niotkud.

Kameno carstvo Maganika

Željni visokogorske hladovine, brzo smo sa puta prema Morakovu počeli da se penjemo ka vrljetima Maganika, napredujući ka Kutskom br-

du. Začas smo se našli na više od 1.500 m nadmorske visine, na visoravni koja spaja šumovitu planinu Prekornicu i Ljuti krš Maganika, ostavivši svaki trag civilizacije daleko iza sebe. Retki, i pomalo sušeni borovi stavljali su nam do znanja da smo sve bliže najljucem krasu Evrope, čija nam se kamena gromada uskoro ukazala u svojoj zastrešujućoj krečnjačkoj belini.

Maganik je nešto što je zaista teško zamisliti dok ne vidite; ogromni krečnjački blovi, puni pukotina i škrapa, rasuti su na sve strane, kao da je neki nebeski zidar rasuo svoje cigle. Na obroncima Ma-

Na usponu prema Kapetanovom jezeru

Kamp na Kapetanovom jezeru

Kada parkirate na Kapetanovom jezeru i protegnete noge do vrha Stožac, ukazuje vam se ovaj pogled na Tali

ganika, po tim blokovima, iz kamenih pukotina rastu borovi, dok su sami vrhovi – Mededi, Trešteni, Kokotovi i ostali – potpuno goli, predstavljajući jedan neverovatan kameni lavirint u kojem pešak vrlo lako može da se izgubi. Vode ima samo u katunima Maganika, Poljana i Vragodo, i na još nekoliko česama duž puta kojim, pored konja i ovaca, retko kada prođe bilo šta na točkovima. Odmakavši četrdesetak kilometara od Nikšića, usred ničega, naš konvoj je konačno došao u priliku da se opusti i da, prvi put na ovom proputovanju, opuštenu podigne svoj logor, bez straha da bi mogao da se pojavi neko ko bi im skrenuo pažnju da ne mogu tu da ostanu.

Sledeća stanica nalazila se sa severne strane Maganika: Kapetanovo jezero, jedno od većih planinskih jezera u Crnoj Gori, ugnježdjeno na južnim obroncima Moračkih planina. Mogli smo do njega i kraćim putem, ali sam odlučio da gostima pokažem i lepote kanjona Mrtvice, nakon čega je usledio uspon ka Veljem Duboku i Kapetanovom jezeru, koji je zadao dosta glavobolja: na nagibu koji je dostizao i 20 odsto i na kojem je trebalo savladati 1.400 m ukupnog uspona, mašinama zaista nije lako kada je napulju temperatura +40 kolika je

bila tog dana. Ali, nestvaran prizor Kapetanovog jezera i okoline u potpunosti je anulirao sećanje na puzanje pod terence sa alatom u ruci toga dana, pruživši nam savršeno mesto za konak.

Naredna dva dana praktično nismo videli drveće – bilo je to vreme za ključni visokogorski proboj, malo znanim putevima od Krnovskog polja preko planine Lole ka Sinjajevini, jednim grebenom gde su me svi „poznavaoči“ kraja koje sam pitao uveravali da povezanog puta nema, a koji sam sasvim slučajno, ipak, otkrio u jednom od istraživanja prethodnih godina...

Durmitor i nepregledni krš Sinjajevine

Prešavši Lolu i Semolj, stigli smo konačno i do Sinjajevine, najveće krševite visoravni u Crnoj Gori i planine koja zauzima najveću površinu od svih crnogorskih planina. Sinjajevina je jedno ogromno, zatalasano prostranstvo kamena i trave, iz kojeg tu i тамо stidljivo izviruje poneko uzvišenje, preko koga ne postoji puno puteva. Jedino što ćete na tih pedesetak kilometara susresti jesu sporadični katuni, od kojih je tek poneki naseljen. Dramatičniji reljef na Sinjajevini susrećete samo na njenom krajnjem jugu,

Buđenje u šatoru na dnu kanjona Sušice

Transport namirnica preko Maganika uglavnom se obavlja ovako

Jedino prevozno sredstvo koje prolazi svuda

gde se prema Morači završava stenovitim grebenom Babinog Zuba i Umova, kao i na severoistoku, na šumovitim padinama prema kanjonu Tare, potpuno drugačijim od ostatka planine.

Kada prelazite preko Sinjajevine, imate osećaj kao da se nalazite u nekim stepama centralne Azije – potpuno gubite osećaj za udaljenost. Lako vam se može desiti da se kilometrima približavate nekom orijentiru koji vam je delovao da je tu, nadohvat ruke, a da imate utisak kao da mu se i ne približavate. Iako je prostor ogroman, nema puno način da ga četvoročekašem presećete s jednog do drugog

kraja. Zapravo, postoji samo jedan konkretniji puteljak kojim se stiže od zaseoka koji gravitiraju ka Žabljaku do katuna sa Mojkovačke strane – svaki drugi pokušaj da „izmislite“ sopstveni prolaz preko naizgled ne tako strmih i krševitih vrhova rezultiraće tako što ćete zabasati u neprohodan kamenjar pre ili kasnije. Kada vam u takvoj zabiti popucaju creva rashladnog sistema, ostaje vam samo da improvizujete sa priručnim materijalom koji imate u terencu (nije valjda da ne nosi-

te sa sobom bilo šta što bi moglo da posluži?) i da kanistere sa svojim dragocenim zalihama vode potrošite na ponovno punjenje rashladnog sistema, kako biste se nekako dokopali civilizacije.

Mi smo preko Sinjajevine prešli čak dvaput, putem koji je imao samo jedan uski zajednički koridor – u odlasku kroz samo središte visoravni, a u povratku prateći šumovite padine kanjona Tare dokle god se moglo, stigavši do prelepog, smaragdno zelenog Zabojskog jezera, uronjenog u gustu četinarsku šumu. Pošto je voda na većem delu Sinjajevine izuzetno retka, nema puno mesta na visoravni pogodnih za konak. U odlasku smo odabrali bunar Smrdan, mesto gde se nekada okupljalo hiljade grla stoke kako bi se napajala ovom dragocenom tečnošću. A voda sa Smrdana je, suprotno njegovom imenu, bistra i pitka, prava planinska.

Stigavši u Žabljak, pred kraj četvrtog dana probijanja kroz crnogorske vrleti, ponovo smo videli civilizaciju, ali to nije bilo ono čemu smo težili – bila je to samo prilika da se napune ispražnjeni rezervoari i obnove zalihe svežih namirnica, nakon čega smo brže-bolje krenuli u veliki krug oko Durmitorskog masiva, preko kanjona Sušice i Trse,

Ako ste vlasnik terenca i vozite ga po divljini, morate da budete spremni i na ovakve situacije

Kada pukne nosač na stabilizatoru volana, treba imati alat pri ruci

Operacija na naprsnom crevu

ponovo se odmakavši na bezbednu udaljenost od bilo čega što bi moglo da podseća na urbano. Bio je to lep, dinamičan krug oko planine koja zbog svojih lepota s razlogom uživa status nacionalnog parka, ali i pored prizora od kojih zastaje dah, moji gosti su ostali prilično ravnodušni na ovu, stotinak kilometara dugu etapu, zbog činjenice da na njoj ima isuviše asfalta – ipak je Durmitor za neke „obične“ turiste, pre nego za pustolove.

Peti dan smo završili vraćajući se preko Sinjajevine pored Zabojskog jezera, a šestog dana smo pokušali da improvizujemo prečicu ka crkvi Ružici, ali smo na kraju ipak morali da se vratimo onom, jednom, jedinom voznom putu, kroz Staračko polje. Mada, prostor Sinjajevine nudi još dosta prilike za istraživanje i možda čak neka iznenađujuća otkrića, ali svakako ne kada vodite čitav konvoj za sobom.

Šumovita Bjelasica

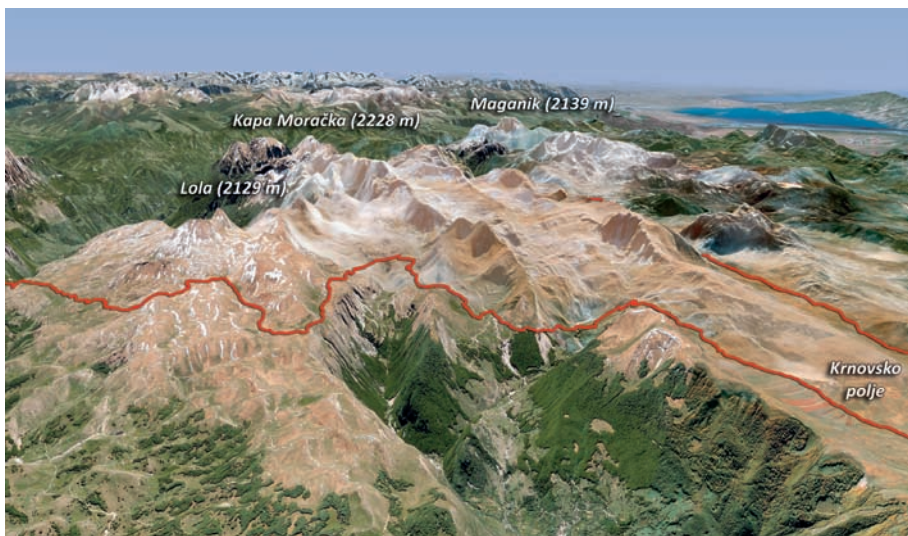
Silazak sa Sinjajevine prema Mojkovcu na neki način je označio kraj ove visokogorske avanture po Crnoj Gori na četiri točka, iako je ostao još jedan dan, rezervisan za prelazak Nacionalnog parka „Bjelasica“ i planine Bjelasice. Bjelasica je šumovita i prilično pitoma u odnosu na

ono što smo prelazili prethodnih dana, sa mnogo manje krša, a njeni putevi su dovoljno dobri da se njome može prokrstariti čak i putničkim automobilom. To ne znači da je manje lepa, ali su nekako čula ovih avanturista prethodnih dana bila „izbaždarena“ na ozbiljnije izazove i veću pustoš, daleko ređe susrete sa ljudima, tako da je prelazak preko Bjelasice poslednjeg dana bio, na neki način, „aklimatizacija“ za povratak u civilizaciju.

Za sedam dana ovog krstarenja kroz najdivljije i najređe naseljene predele Crne Gore prevezli smo skoro 600 km, od čega je oko 90 odsto van asfaltnih puteva, često po vrlo zahtevnim, kamenitim stazama kroz planinu. Prosečna nadmorska visina na kojoj smo se kretali bila je oko 1.600 m, a tokom središnja četiri dana avanture nijednom se nismo spustili ispod 1.200 m visine. Moji gosti su se vratili kući u Nemačkoj i Švajcarskoj puni utisaka, sigurni da nije neophodno otići čak u Saharu ili Mongoliju u potrazi za egzotičnom avanturom – ona može da se iskusi i ovde, na Balkanu, u srcu Evrope. Treba samo imati dovoljno hrabrosti i poći putevima kojima se retko ide.

Aleksandar Veljković

Konvoj u potrazi za alternativnim prilazom crkvi Ružici

PROLAZ PREKO LOLE

Prečica kojom se preko planine Lole može stići od Moračkih planina do Sinjajevine ne vodi ni preko prevoja između Velikog i Malog Zebalca, kako upućuju stare topografske karte, ni preko Borovog brda, već severnije, prateći nekoliko kilometara samu ivicu Biovskih strana, a zatim skreće

naglo na istok, spuštajući se lagano ka prevoju Semolj. Ovo je deonica na kojoj ćete možda imati i najjači osećaj da ste negde van poznatog sveta, uronjeni u mešavinu oskudnog rastinja, kamen i planinske vrhove dokle god se pogled pruža. Na jednom mestu proći ćete i pored drevnog groblja – ovo

nije tako retka pojava u vrletima Crne Gore. Narod ovog kraja poznat je po tome što svoje svetinje podiže na najneobičnijim mestima, pa je tako poznata i crkva Ružica na Sinjajevini (pored koje smo, takođe, u toku ove avanture prošli), koja predstavlja tradicionalno mesto okupljanja.

Sve o akciji - na strani 17
Prijatelju, Auto hvala! Bild

Zbog čega učestvujem ?

Aleksandar Maksimoć

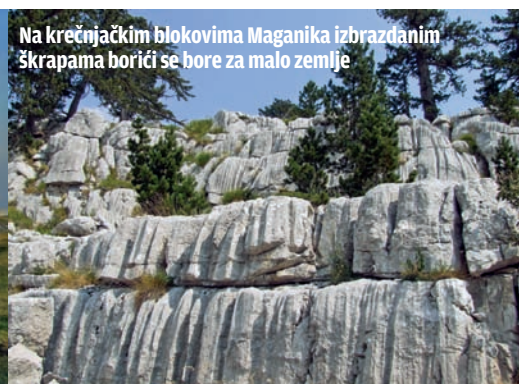
” Zaista je teško održati 'saobraćajni optimizam', ali moramo da počnemo nekako da menjamo sebe, a samim tim i situaciju. ”

Crkva Ružica na Sinjajevini

Kapetanovo jezero

Na krečnjačkim blokovima Maganika izbrzdanim škrapama borili se bore za malo zemlje